

Dopravná výchova

1. Charakteristika učebného predmetu

Milióny ľudí sú deň čo deň účastníkmi cestnej premávky. Pri ceste do práce, do školy, na nákupy, ako aj pri ceste za akýmkoľvek osobnými záujmami sa každý z nás stáva účastníkom cestnej premávky či už ako chodec, cyklista, cestujúci v prostriedkoch hromadnej prepravy, vodič motorového vozidla a pod. Doprava je neodmysliteľnou súčasťou života každého človeka. Negatívnou stránkou dopravy sú dopravné nehody. S rozvojom motorizmu sa ich počet zvyšuje. Neúmerne je počet dopravných nehôd, ktorých účastníkmi sú deti v mladšom a staršom školskom veku.

Akýkoľvek druh pohybu v cestnej premávke je nemysliteľný bez adekvátneho poznania a rešpektovania pravidiel cestnej premávky, teda platných všeobecne záväzných právnych predpisov pre túto oblasť, učebný predmet a nepriamo celá vzdelávacia sústava pripravuje ľudí na život v premávke na pozemných komunikáciách. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že škola je základnou a najdôležitejšou zložkou tohto systému. Základné vedomosti, zručnosti a návyky zamerané na bezpečné správanie sa v rôznych dopravných situáciách získavajú deti najmä prostredníctvom školy.

Učivo predmetu Dopravná výchova je súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Svojim špecifickým obsahom a zameraním cieľavedome pôsobí na mravné, intelektuálne, fyzické a psychické vlastnosti žiakov. Úlohou dopravnej výchovy v školách je postupne pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke - ako chodcov alebo cyklistov - pričom je potrebné mať na zreteli aj aspekt výchovy budúcich vodičov motorových vozidiel. Realizácia učebnej činnosti sa uskutočňuje v objekte školy alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy.

2. Ciele učebného predmetu

Ciele dopravnej výchovy na ZŠ sú zamerané na všetky tri oblasti osobnosti žiaka, na oblasť kognitívnu, afektívnu a psychomotorickú.

Výchovné a vzdelávacie stratégie vychádzajú z nasledovných kompetencií:

- Pochopiť funkcie dopravy ako riadeného systému vymedzeného všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- Formovať mravné vedomie a správanie sa v zmysle morálnej a právnej zodpovednosti pri chôdzi a jazde v cestnej premávke.
- Osvojiť si zásady bezpečného správania sa v cestnej premávke podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, ako chodec, cyklista, cestujúci (spolujazdec).
- Naučiť deti pozorovať svoje okolie, vyhodnocovať situáciu z hľadiska bezpečnosti a aplikovať návyky bezpečného správania sa v cestnej premávke v praktickom živote
- Zvládnuť techniku chôdze a jazdy na bicykli.
- Zvládnuť základné taktické prvky chôdze a jazdy v cestnej premávke.
- Pochopiť význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke a prakticky zvládnuť základné úlohy údržby bicykla.
- Uvedomiť si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky.
- Pochopiť význam komunikácie a kooperácie medzi účastníkmi cestnej premávky, naučiť sa predvídať potenciálne riziká vyplývajúce z povahy vozovky, dopravnej situácie a správania sa iných účastníkov cestnej premávky, učiť sa predvídať a reagovať na chyby druhých.
- Pochopiť význam a úlohy policajtov pre bezpečnú a plynulú premávku na cestách.
- Osvojiť si zásady, ale aj zručnosti a návyky súvisiace s poskytovaním prvej pomoci zranenej osobe pri dopravnej nehode.
- Osvojiť si základné zručnosti a zásady správania sa pri dopravnej nehode.

Stanovené ciele sa dosahujú rozvíjaním ďalších **kľúčových kompetencií žiakov:**

• **v oblasti získavať, osvojovať si a rozvíjať manuálne zručnosti:**

1. Poznať dopravné značky a riadiť sa podľa nich.
2. Bezpečne chodiť po chodníku a po ceste.
3. Brať ohľad na ostatných účastníkov cestnej premávky.
4. Kultúrne sa správať na cestách a v dopravných prostriedkoch.
5. Zavolať alebo poskytnúť pomoc pri dopravnej nehode.
6. Schopnosť pozorovať svoje okolie a vyhodnocovať ho z hľadiska bezpečnosti.
7. Ovládať bezpečnú jazdu na bicykli.
8. Identifikovať najjednoduchšie závady na bicykli.
9. Neohrozovať bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky.

3. Stratégie vyučovania

určuje **metódy a formy práce**, ktoré budú motivovať a usmerňovať žiakov na vyučovaní a učení. Z hľadiska riadenia vyučovania a uplatňovania vyučovacích metód budeme používať hravé a zážitkové spôsoby práce so žiakmi.

Mimoriadne dôležitú úlohu má nácvik vhodného a bezpečného dopravného správania v simulovaných i reálnych dopravných situáciách.

Pri praktickom výcviku necháme priestor samotným žiakom na pozorovanie správania a konania svojich spolužiakov, odôvodňovanie svojho hodnotenia. Veľmi dôležitá je aj problematika vlastného usmerňovania procesov správania sa žiaka. Otázky auto regulácie správania sú tesne späté s problémom výchovy a vzdelávania, s problémom prevzatia a zvnútornenia morálnych a iných svojich cieľov i hodnôt a noriem spoločnosti. Auto regulácia je základom disciplíny a prevencie zlyhania. Ide o sebariadenie, sebausmerňovanie nielen správania, ale aj myslenia a cítenia či prežívania. V tejto súvislosti je dôležité využívať vo vyučovaní dopravnej výchovy metódy auto regulácie a sebariadenia.

Používané metódy rešpektujú bežné didaktické postupy, uplatňovať menej verbálne a viac názorné metódy, cvičenia a kontroly. Dôležitú funkciu plnia aktivizujúce a motivačné hodnotenia, samostatné alebo skupinové činnosti.

4. Metódy a formy práce

- metóda aktívneho poznávania
- motivačný rozhovor, heuristický rozhovor, brainstorming
- riadený rozhovor, názorné vysvetľovanie, rozprávanie, indukčná metóda,
- práca s učebnicou, práca s obrázkom, čítanie s porozumením
- beseda o pravidlách cestnej premávky
- zvuková a obrazová projekcia,
- praktický nácvik jazdy na vlastnom bicykli na dopravnom ihrisku,

Výuka bude prebiehať nielen v triede, ale i v PC učebniach a na dopravnom ihrisku využitím **foriem práce:**

- ❖ hromadná
- ❖ individuálna
- ❖ skupinová
- ❖ tímová
- ❖ dvojice
- ❖ experiment

5. Prierezové témy

osobnostný a sociálny rozvoj

- deliť si úlohy
- niesť zodpovednosť

environmentálna výchova

· vytvárať si vlastný hodnotový systém k prírode s ohľadom na životné prostredie

rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine

- organizovať prácu

tvorba projektu a prezentačné zručnosti

- využívať IKT pri získavaní a spracúvaní informácii a pri prezentácii vlastnej práce
- vyjadriť sa verbálne aj písomne
- získavať informácie pre tvorbu projektu z rôznych zdrojov,
- správne citovať zdroje informácií,
- tvorivo využívať poznatky na vypracovanie projektu ,
- prezentovať a obhájiť svoju prácu v triede.

dodržiavanie zásad bezpečnosti v triede

používanie ochranných pomôcok

6. Hodnotenie

Učivo Dopravnej výchovy má niekoľko špecifik a odlišností od ostatných vyučovacích predmetov v základnej škole. Základným znakom učiva je, že učivo je pre žiakov povinné. Používané metódy rešpektujú bežné didaktické postupy, uplatňovať menej verbálne a viac názorné metódy, cvičenia a kontroly. Dôležitú funkciu plnia aktivizujúce a motivačné hodnotenia, samostatné alebo skupinové činnosti.

Dôležité je aj sebahodnotenie žiakov a hodnotenie spolužiakmi. Učiteľ hodnotí hĺbku osvojenia teoretických znalostí a praktických zručností.

Odpovede - hodnotené známkou, podľa potreby žiaka ústnou alebo písomnou formou

Samostatné práce, testy po tematických celkoch, interaktívne testy - hodnotené známkou, pri neprítomnosti preskúšanie ústnou alebo písomnou formou

Stupnica:

100% - 90%

89% - 75%

74% - 50%

49% - 25%

24% - 0%

Aktivita na vyučovaní - môže byť hodnotená známkou a zohľadnená vo výslednej známke

Vzdelávacia oblasť	Človek a svet práce
Predmet	Dopravná výchova
Ročník	piaty
Časová dotácia	1 h / týždenne , 33 h/ ročne

Cieľom učiva dopravnej výchovy 5. ročníku je naučiť deti dodržiavať pravidlá cestnej premávky, bezpečné zvládnutie techniky jazdy na bicykli a viesť ich k ochrane života, zdravia a majetku. Prakticky overiť získané vedomosti jazdou zručnosti aj v súťaži. Odpútať ich záujem

o psychotropné a omamné látky a poukázať na vyplnenie ich voľného času zaujímavejšou činnosťou – bicyklovaním. Naučiť deti význam základných dopravných značiek, svetelných signálov, základy správania sa na križovatkách, rozdelenie a popis povinnej výbavy bicykla.

Tematický okruh

Tematický celok

počet hodín

1. Teoretické znalosti pravidiel cestnej premávky	5
2. Dopravné značky a zariadenia	5
3. Podmienky premávky na cestách	4
4. Technické podmienky premávky vozidiel	5
5. Taktika bezpečného správania a jednanie pri chôdzi a jazde v cestnej premávke	5
6. Praktický výcvik	9

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard	Výkonový štandard
TEORETICKÉ ZNALOSTI CESTNEJ PREMÁVKY	
<p>Základné podmienky a pravidlá pre samostatnú jazdu na bicykli v cestnej premávke -vek 10 rokov, bezpečné oblečenie počas jazdy na bicykli v cestnej premávke, potrebné schopnosti, znalosti a zručnosti, nesprávne a nebezpečné spôsoby jazdy miesta a úseky, kam je cyklistom vjazd zakázaný (označenie dopravnými značkami); jazda na bicykli v obytnej zóne (umožnenie prejazdu ostatným vozidlám); pohyb cyklistu po chodníku (chôdza vedľa bicykla), osvetlenie bicykla pri zníženej viditeľnosti, vjazd na vozovku, jazda pri pravom okraji vozovky, zastavenie, bezpečné vychádzanie z vozovky, obchádzanie prekážky, predchádzanie, vyhýbanie sa protiidúcim vozidlám, pravidlá prednosti v jazde pri odbočovaní, prispôsobenie rýchlosti jazdy podmienkam vozovky s jednosmernou premávkou, znamenie o zmene smeru jazdy .</p> <p>Križovatky – križovatka riadená svetelnou signalizáciou, policajtom, prípadne inou oprávnenou osobou, svetelné signály a pokyny policajta a ich význam, radenie pred križovatkou, pravidlá prednosti v jazde pri odbočovaní, fázy odbočovania.</p> <p>Železničné priecestie - jazda cez železničné priecestie, prípady zákazu vchádzania na železničné priecestie (spustené závory, svetelné a zvukové znamenia, zvuk vlaku), označenie dopravnými značkami, radenie pred prejazdom.</p> <p>Bezpečnosť v tuneli - bezpečnostné</p>	<p>Žiak vie bezpečne vychádzať z vozovky a prechádzať križovatkami. Pozná základné povinnosti účastníka dopravnej nehody, vie privolať políciu a podľa potreby záchrannú službu. Ovláda poskytovanie nevyhnutnej prvej pomoci. Ovláda rešpektovanie zákazu vchádzania na železničné priecestie ak sú spustené závory, fungujú svetelné a zvukové znamenia. Vytvoriť pozitívne postoje k práci dopravnej polície záchrannej služby.</p>

<p>zariadenia v cestných tuneloch, zásady jazdy v tuneli, správanie sa v tuneli v prípade mimoriadnej situácie (zápcha v tuneli, porucha alebo nehoda v tuneli, požiar v tuneli a pod.).</p> <p>Dopravné nehody - základné povinnosti účastníka dopravnej nehody (privolanie polície a podľa potreby záchranej služby), nevyhnutná prvá pomoc.</p> <p>Základné ustanovenia o povinnostiach účastníkov cestnej premávky: chodcov, vodičov (spolujazdcov, prepravovaných osôb) a ich spôsobilosti v zmysle zákonnej normy - dodržiavať dopravné značky, počúvať pokyny a výzvy policajtov. Poslanie, činnosť a kompetencie dopravnej polície</p>	
DOPRAVNÉ ZNAČKY	
<p>Rozdelenie podľa významu</p> <p>Výstražné: Výstražný kríž pre železničné priecestie (jednokolažové, viackolažové); Návesná tabuľa (pred železničným priecestím).</p> <p>Zákazové: Zákaz odbočovania vpravo, Zákaz odbočovania vľavo, Zákaz predchádzania, Koniec zákazu predchádzania, Zákaz státi, Zákaz zastavenia.</p> <p>Príkazové: Príkázaný smer jazdy.</p> <p>Informatívne: Slepá ulica, Tunel, Hranica kraja, Zvýšenie počtu jazdných pruhov. Dodatkové tabuľky: Počet, Vzdialenosť.</p> <p>Šípky: Cyklistická smerová šípka, Smerové šípky, Predbežné šípky.</p> <p>Svetelné signály: Signál žltého svetla v tvare chodca, Signál pre opustenie križovatky, Signál pre zakázaný vjazd vozidiel do jazdného pruhu.</p>	<p>Žiak vie vysvetliť rozdiel medzi výstražnými, zákazovými, príkazovými a informatívnymi dopravnými značkami. Dodržiava základné pravidlá na chodníkoch, cestných komunikáciách z pohľadu chodca a cyklistu.</p>
PRAKTICKÝ VÝCVIK	
<p>Technika jazdy - nasadenie a rozbiehanie, priama jazda, zastavenie a zosadnutie z bicykla, jazda v oblúku, riadenie jednou rukou (ohliadnutie), pomalá jazda (držanie rovnováhy), predvedenie jednoduchej jazdy zručnosti. Vychádzanie od okraja vozovky (resp. vjazd na vozovku), jazda pri pravom okraji vozovky, zastavenie, obchádzanie, obchádzanie prekážky, predchádzanie. Odbočovanie vpravo, odbočovanie vľavo, radenie pred križovatkou s vyznačenými jazdnými pruhmi i bez nich.</p> <p>Prechádzanie križovatiek, okamžité riešenia jednoduchých situácií (2 - 3 aktéri), jazda križovatkou priamo, odbočovanie; prechádzanie</p>	<p>Žiak ovláda odbočovanie vpravo, odbočovanie vľavo, radenie pred križovatkou s vyznačenými jazdnými pruhmi i bez nich. Žiak si uvedomuje ktoré jeho činnosti pri jazde na bicykli, môžu ohrozovať alebo obmedzovať iných chodcov. Uvedomuje si, že technický stav dopravného prostriedku a výstroj sú</p> <p>Jedným z podmienok bezpečnosti pri cestnej premávke. Technika jazdy na bicykli v sťažených podmienkach, prechádzanie náročnejšou jazdou zručnosti na bicykli len pre talentovaných žiakov s vhodnými bicyklami.</p>

<p>križovatiek s riadenou premávkou. Nácvik znamenia rukou pri odbočovaní osobitne nácvik pri odbočovaní vľavo. Nácvik radenia motorových vozidiel a bicyklov na križovatke v simulovaných podmienkach. „Slepý uhol“ vodičov najmä veľkých motorových vozidiel. Nácvik jazdy za zníženej viditeľnosti- význam oblečenia a osvetlenia. Simulácia dopravnej nehody - opatrenia na mieste nehody, zistenie príčiny nehody a vinníka, poskytnutie prvej pomoci. Pozorovanie situácií v cestnej premávke - správanie a jednanie vodičov (i cyklistov) z hľadiska dodržovania pravidiel cestnej premávky: na križovatkách, pri odbočovaní, pri "dávaní prednosti" chodcom, pri vchádzaní do premávky, pri zastavovaní; rešpektovanie dopravných značiek. Technika jazdy na bicykli v sťažených podmienkach, v teréne (prudké klesanie a stúpanie), jazda v piesku, prechádzanie náročnejšou jazdou zručnosti na bicykli (ako disciplíny celoštátnej dopravnej súťaže Na bicykli bezpečne).</p>	
TAKTIKA BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA A JEZDNANIA PRI CHÔDZI A JAZDE V CESTNEJ PREMÁVKE	
<p>Vedieť rozpoznávať, chápať a využívať základné prvky zreteľnej jazdy (hlavne pri odbočovaní, vyhýbaní sa prekážkam, vychádzania, prejazdu križovatkami), t. j. včasné danie znamenia pažou, včasné a zreteľné danie prednosti v jazde a naopak z charakteru a zjavných znamení druhých vodičov usudzovať zámer či úmysel ich ďalšej jazdy (smerové svetlá, brzdoé svetlá, spomalenie, zrýchlenie). Prispôbovať jazdu podmienkam: stavu a typu bicykla, stavu vozovky a charakteru cesty, počasia, dennej dobe, hustote premávky atď. Používať pri jazdách na bicykli správny odev (nesmie prekážať, pestré sfarbenie) a prilbu. Pokiaľ možno voliť cestu a trasy jazdy menej frekventovanými úsekmi obce a okolia obce. Vedieť plánovať trasy ciest a výletov z hľadiska bezpečnosti a plynulosti (hustota premávky, druh cesty, charakter cesty, vzdialenosť, čas).</p>	<p>Žiak vie prispôbovať svoju jazdu podmienkam: stavu a typu bicykla, stavu vozovky a charakteru cesty, počasia, dennej dobe, hustote premávky. Pozná nebezpečné a neprehľadné miesta a úseky pre cyklistov v obci a v jej okolí: zákruty, vrcholy stúpania, hustá premávka vozidiel alebo chodcov, vyznačené prechody, železničné prejazdy bez zabezpečovacích zariadení a i. Žiak si dokáže naplánovať trasy ciest – jednoduchý výlet do okolia.</p>

PODMIENKY PREMÁVKY NA CESTÁCH	
<p>Druhy povrchu cesty - asfaltový, betónový, dlažobné kocky, štrk a i.</p> <p>Vplyv počasia na bezpečnosť jazdy - jazda za zníženej viditeľnosti, stav vozovky (blato, kaluž, spadnuté lístie, piesok, na začiatku dažďa - možnosť šmyku, opatrné brzdenie). Poznať druhy pozemných komunikácií podľa určenia: diaľnice, cesty, miestne komunikácie, účelové komunikácie, sieť diaľnic a ciest pre motorové vozidlá, medzinárodné cesty.</p>	<p>Žiak vie prispôbiť svoju jazdu povrchu ciest. Vie posúdiť vplyv dažďa, snehu a poľadovice na bezpečnosť jazdy. Žiak vie určiť podľa automapy druh pozemnej komunikácie.</p>
TECHNICKÉ PODMIENKY PREMÁVKY VOZIDIEL	
<p>Bicykel - povinné vybavenie bicykla (dve brzdy, zvonček, uzatvorené kolesové matice, ak nie sú krídlové, zátky alebo rukoväte na kormidle, osvetlenie - predný biely svetlomet, koncové červené svetlo, zdroj elektrického prúdu), odrazky- predná biela, zadná červená, oranžové (na kolesách a na pedáloch).</p> <p>Základná pravidelná údržba - čistota skiel osvetlenia a odraziak, funkčnosť všetkých častí povinného vybavenia, odstránenie nečistôt zo vzorky pneumatík a ich správne nahustenie, utiahnutie skrutiek a matiek, mazanie, mazacie miesta. Zvládnuť jednoduché opravy, správne nastavenie výšky a sklonu sedla a riadidiel, napnutie reťaze, demontáž a montáž kolesa, oprava vzdušnice.</p>	<p>Žiak chápe a kladne hodnotí význam dobrého technického stavu bicykla na bezpečnosť jazdy. Pozná povinné vybavenie bicykla. Žiak vie identifikovať najjednoduchšie závady na bicykli.</p>

Učebné zdroje

Dopravná výchova - M. Kožuchová, R. Matúšková
 Jazdím, jazdiš, jazdíme - D. Zimányová, P. Režucha
 Súbor pracovných listov pre žiakov ZŠ – Doprava
 Virtuálna knižnica – prezentácie a pracovné listy vytvorené učiteľmi
 Infovekáčik na stránke Infoveku
 DDI- výukový program